

Thuisblijvende pelgrim

Een spirituele reis met uitzichten

Pol Hendrix

DIT artikel ontstaat in coronatijd, wanneer ieder ‘in zijn kot’ moet blijven. Het is de tweede versie want toen de eerste versie bijna klaar was, was er een stroomonderbreking en daarna is mijn externe harde schijf met al mijn data gecrasht, dus kon ik opnieuw beginnen. Ik heb mij voorgenomen in deze nieuwe versie minder vanuit mijn kritische blik en meer vanuit mijn beschouwende kijk op de dingen te schrijven.

Mo=nu=ment

Eerste uitzicht

Waar is de tijd dat ‘thuis’ voor mij betekende: de geborgenheid van het gezin. Hopelijk is dat voor velen nog steeds de betekenis van thuis, maar voor mij, als alleenstaande, betekent het nu de plek waar ik woon. Sinds de zomer van 2002 woon ik in dit monument. Een gebouw waarvan ik als kind al wist dat ik er ooit zou wonen (zie ‘Roeren in stille waters’ → pastoor). Ik heb met dit ‘presbyterium’ een bijzondere band. We horen bij elkaar. Een pastorie is maar een pastorie omdat er een pastoor woont. Zo niet zou

het een ‘voormalige’ pastorie zijn. Het lijkt ook wel een levend organisme, het kraakt als een oud zeilschip op de golven. Het besef dat zovelen hier vóór mij hebben verbleven, geeft mij ook het gevoel alsof iets van hen hier nog aanwezig is. Het spookt hier dan ook, al geloof ik niet in spoken. Mensen vragen mij wel eens of ik niet bang ben in mijn eentje in zo ’n groot gebouw. Nee dus. Natuurlijk wel als er inbrekers in huis zijn en ook als er werkvolk bezig is voel ik me minder op mijn gemak. Maar dat laatste is dan omdat ik liever alleen ben. Ik voel me dan ook wel een beetje als een kluizenaar (zie ‘Ingebed’), die wel graag mensen ontvangt, maar die ze toch ook telkens weer graag ziet weggaan. Misschien koester ik mijn

eenzaamheid wel. Ze geeft mij een gevoel van ruimte, van vrijheid. Wat niet wil zeggen dat het ook de reden van mijn bestaan is. Nee, ik wil er zijn voor anderen. Daarom bied ik o.m. deze website aan, in de hoop dat mensen er iets aan hebben. Maar liefst van al ontvang ik gasten voor een gesprek. Dat kan pastoraal getint zijn of vriendschappelijk, al gaan die twee ook gewoon samen op. Het verheugt mij dan ook dat men mij typeert als 'joviaal' en dat het kader waarin ik ontvang als gezellig overkomt. Het gebeurt dat mensen hier gespannen binnenkomen en totaal ontspannen weer buitengaan. Dan is mijn missie geslaagd, met name om mensen vertrouwen te geven in de plaatselijke kerk. Of het nu voor een ondertrouw is of n.a.v. een begrafenis of voor een schoolopdracht, mensen hebben een drempel te overwinnen en ik wil hen, door mezelf te zijn, op hun gemak stellen.

Weet je wat er zo bijzonder is aan dit gebouw? Zoals vele paleizen en huizen van grote heren, heeft ook dit gebouw treden waarlangs je erin komt. Maar in tegenstelling tot de paleizen leiden de treden hier je naar beneden! "Dat huis met die trappekes af," zeggen de mensen. Je daalt af, net zoals Jezus met zijn leerlingen na de zgn. verheerlijking op de berg. Ze daalden af naar het dal van de mensen (zie 'Naar het dal van de mensen'). Het is een metafoor voor de positie die de kerk dient in te nemen. Gelukkig bestaat er naast de verheven kerk ook een kerk die zich op het niveau van de mensen bevindt. Vooral in de jaren na het Tweede Vaticaans Concilie heeft men daar flink werk van gemaakt. Ondertussen is die kerkbeleving sterk aan het uitdoven en staan we voor de uitdaging om aan nieuwe vormen van kerk zijn te

Goed kunnen luisteren is een voorwaarde om te mogen spreken.

werken. Maar goed, hier daal je dus af, wanneer je hier binnenkomt en, eens gezeten, kan de ontmoeting echt plaatsvinden. Ik vind ontmoeten een mooi woord, omdat het lijkt te zeggen dat het om een beleving gaat waarin niemand zich tot iets verplicht dient te voelen (ont-moeten). In dit huis wil ik mensen liefst echt ontmoeten, zonder formaliteiten, zonder angsten, zonder vooroordelen ... Een goed gesprek kan zoveel mogelijkheden creëren. Zelf ervaar ik daarbij een gezonde spanning tussen enerzijds mijn zending om te verkondigen en anderzijds de noodzaak om actief te luisteren. Beide zijn van even groot belang. Het ene voedt het andere. Goed kunnen luisteren is een voorwaarde om te mogen spreken. Ik moet niet te gauw met mijn eigen antwoorden komen. Mensen met vragen dragen meestal de kiemen van antwoorden in zich mee en wie goed luistert kan die helpen opspitten. Evenwel mag ik niet zo bescheiden zijn door de verkondiging achterwege te laten. Het is de opdracht van de pastor om mensen goesting te geven in geloof. Natuurlijk moet ik het Verhaal vertellen of ernaar verwijzen. Ik ben er dan ook van overtuigd dat het leven geeft aan mensen, perspectief, een dragende grond. Ik kan niet anders, net zoals Paulus het zei: "Dat ik verkondig is niet iets om me op te laten voorstaan. Ik kan niet anders en het zou me slecht vergaan als ik het niet zou doen. Als ik het uit eigen beweging zou doen, zou ik recht op betaling hebben. Maar ik doe het niet uit vrije wil; deze opdracht is mij toevertrouwd" (1Kor 9,16v). Het is dus sterker dan mezelf. Zo voel ik het elke dag aan, als de drijfveer van mijn bestaan.

Een bijzondere dag in mijn co-existentie met dit gebouw is de jaarlijks weerkerende Open Monumentendag. De vlag hangt uit, de deur en de poort staan open, overal hangen bordjes met toelichtingen. Banners die de geschiedenis van het gebouw vertellen staan opgesteld in de hal. In de pronkkamer liggen de registers klaar die sommige mensen graag willen inkijken, op zoek naar hun roots. En ik zit daar, vol verwachting, met een notablokje waarin ik streepjes zet want de organisatoren willen straks graag weten hoeveel bezoekers er zijn geweest. Het leukste is om de mensen te woord te staan met antwoorden op hun vragen of te luisteren naar hun verhalen. Zo wordt het monument een nu-moment! Het oude gebouw wordt een beleving, iets wat je nu overkomt, weer een fijne herinnering waarmee je levensverhaal wordt gestoffeerd. Zo gaat het ook met het geloofsverhaal: geïnspireerd door oude bijbelse verhalen herkennen we stapstenen en een richting voor ons eigen leven.

Zoals de oude pastorie betekenis krijgt omdat ik er woon, zo krijgt ook de bijbel zin wanneer we er ons in verdiepen. We kunnen ons ook blindstaren op wat voorbij is en daardoor niet op het spoor komen van het nieuwe. Zoals we lezen bij de profeet Jesaja: “Blijf niet staan bij wat eertijds is gebeurd, laat het verleden nu rusten. Zie, Ik ga iets nieuws verrichten, nu ontkiemt het – heb je het nog niet gemerkt?” (Js 43,18v). Dat de bijbel telkens weer als nieuw is hebben niet alle christenen begrepen. Zij blijven wel steken in het oude en hebben een eerder fundamentalistische kijk op God en bijbel. Het is tekenend hoe hun predikanten vooral een bijbel met een slappe kافت hanteren, die ze helemaal naar hun hand kunnen zetten, letterlijk en figuurlijk. Zij hebben niet begrepen dat een mens steeds ‘onder het Woord’ dient te staan. Het Woord is leven gevend als wij niet blijven steken in wat zwart op wit geschreven staat, maar ook achter de woorden durven kijken en er de kleurrijke volheid van het Woord ontdekken. God vinden we voorbij de woorden. Waarom dan toch die woorden tot goddelijke waarheid verklaren? Zoals dit gebouw leefbaar is ook zonder verbouwingen, zo is ook de bijbel levensecht zonder hem te misbruiken om onze eigen stellingen te bevestigen.

Ik hoop hier te kunnen blijven wonen zolang ik als pastor actief ben en er geen medische redenen zijn om te verhuizen. Liefst zou ik hier willen sterven, maar er is geen haast bij! Dat ik als kind al wist dat ik hier ooit zou wonen, illustreert dat het bestaan niet rechtlijnig is. Wij zijn tot meer in staat dan wij durven geloven. In mijn eigen leven heb ik al genoeg ervaringen

gehad die mij overtuigd hebben dat er meer is dan wij kunnen benoemen. Of we dat dan allemaal aan God moeten toeschrijven is een andere kwestie, maar het is gek om te beweren dat alleen de oppervlakte of het waarneembare echt is en de rest slechts imaginatie. Zelf heb ik al meerdere keren gezegd en geschreven dat ik zonder de Geest tot niets in staat ben. Misschien lijkt dat in tegenspraak met mijn bewering dat de mens tot meer in staat is dan hij wil geloven. Maar toch is dat niet zo. Het is een kwestie van benoemen. Wanneer zijn wij tot meer in staat? Wanneer wij de Geest tot ons toelaten. Ik vind het bevrijdend om het creatieve proces zo te benoemen. Het houdt in dat de mens is opgenomen in een groter geheel, in hét grotere Geheel! Dat is een heel andere verbondenheid dan die van de sociale media. Zij verbinden je met afwezig, waardoor je zelf afwezig wordt voor degenen die bij je aanwezig zijn! De Geest is uitermate Aanwezig, of we dat nu willen toegeven of niet. Die aanwezigheid beleef ik op eigen wijze in dit presbyterium, waar ik thuis ben. Dit huis maakt me heel, dit huis verbindt me met verleden en toekomst, dit huis geeft me ruimte van leven. Dit monument is telkens weer een nu-moment ...

Kunstenaar te velde

Tweede uitzicht

Waar is de tijd dat ik regelmatig met vakantie ging, dat ik ergens ten lande een vakantiewoning huurde voor een paar weken en er dan op uit trok, op zoek naar

het pittoreske om dat dan mogelijk vast te leggen in een pentekening? Enkele van die tekeningen vindt u hier op deze site. Op een van mijn wandelingen kwam ik zo op een ochtend – ik vertrok liefst kort na zonsopgang – na een bocht in het pad, bij een korenveld. Het koren leek rijp voor de oogst. De aren zinderden in een zachte bries en de dauw en het prille zonlicht deden ze paretelen. Klaprozen en kamillebloempjes omzoomden het veld als een barokke omlijsting om een impressionistisch schilderij. Vincent van Gogh zou er inderdaad door bekoord zijn geraakt, terwijl ikzelf enkel mijn fototoestel erbij nam. Eigenlijk was er niets bijzonders aan dat veld – een veld als een ander – maar door het samenspel van vele factoren werd het een unieke belevenis. Ik wilde hier schrijven “zonder dat je die kan verklaren”, maar ik zou dat nu juist wél willen verklaren! Waarom wordt een mens in bepaalde omstandigheden door gewone ervaringen ongewoon diep geraakt? Althans, ik mag hopen dat het hier over een herkenbaar verschijnsel gaat. Het doet me denken aan de brandende doornstruik die Mozes op zijn weg vond en waarbij hij een ervaring van goddelijke aanwezigheid had. Het doet me ook denken aan de zachte bries waarin Elia God als aanwezig ervaarde. Natuurervaringen die een symbolische betekenis krijgen.

Achteraf – met name nu ik dit schrijf – maak ik mij de bedenking dat het woord korenaar lijkt op het woord kunstenaar. Terecht, want ik herken in de korenaar de kunstenaar die voedsel voortbrengt voor de ziel, die buigt in de Wind van de Geest en die samen met vele anderen de wereld verbetert. Ook al zijn er kunstenaars die niet buigzaam zijn, maar liever een eenzame eik die voor niemand buigt en zich boven allen verheft. Er wordt naar hen opgekeken en hun werken brengen veel geld op en nog meer nadat ze gestorven zijn. De kunstenaar echter die als een korenaar is, is met zulke zaken niet begaan. Hij/zij voelt hoe de Geest hem buigt in een of andere richting en gaat aan de slag. Hij doet dat niet uit onderdanigheid, integendeel, menig kunstenaar laat zich leiden door verontwaardiging voor wat de schepping schaadt. Hij buigt niet voor de machten, maar wel voor de Geest die hem drijft, maar die hij meestal niet als zodanig zal benoemen. Hoe we de dingen benoemen, dat is voer voor discussie; het gaat erom hoe we de dingen beleven. De kunstenaar zal die zichtbaar maken of hoor-

Ik herken in de korenaar de kunstenaar die voedsel voortbrengt voor de ziel, die buigt in de Wind van de Geest en die samen met vele anderen de wereld verbetert.

baar. Hij verwijst, wijst verder, wekt verwondering. Dat wat niet voor het rapen ligt, tilt hij op en houdt hij ons voor. Hetzelfde gebeurt in het geloof. Kunst en geloof staan dicht bij elkaar omdat het beide religieuze processen zijn (zie ‘En het Woord is Beeld geworden’). In die processen gaat het niet om wie of wat we zijn – en al helemaal niet om wat we hebben – maar wel om het ‘worden’. Godsdiensten durven zich wel eens te bezondigen aan het achteromkijken, aan het verabsoluteren van wat vroeger werd gedaan en gezegd. Daardoor blijft men steken in een status quo en moet men zich niet wagen aan vernieuwing. Daarom hebben profeten het zo moeilijk. Ze maken de mensen bang. Zij zien waar het sputtert en durven zeggen dat je de problemen niet oplost door ze met een pleister toe te dekken. In het op weg gaan ontdekken we nieuwe antwoorden voor nieuwe uitdagingen, ook al weten we niet zeker waar we zullen uitkomen. We weten wél waar we vandaan komen en we weten welke gids ons voorgaat en daar vertrouwen we op. Toch wordt het pas onderweg concreet hoe dat weten in keuzes moet worden omgezet.

Gelovigen kunnen veel leren van kunstenaars. Zij beseffen hoe het artistieke proces begint bij de bron waaruit zij inspiratie putten. Die inspiratie moet worden omgezet in een concrete keuze voor handelingen al naargelang waar je talenten liggen. Die handelingen leiden tot een resultaat dat een naam krijgt en daarmee gaat men tot bij een publiek. Uiteindelijk gaat het immers om het welzijn van de medemens, zowel in de kunst als met het geloof. Ik ben blij dat beide sporen bij mij samen op gaan. Dat het ene mij stimuleert tot het andere. Ik ben blij dat ik een korenaar ben die buigt in de Wind. Waar zou ik zonder die zachte bries zijn en zonder die stormwind? Wanneer ik na een nieuw ‘resultaat’ kan zeggen: dit komt niet van mij, maar van Haar (de Roeach, vr.), dan ben ik pas tevreden. In de praktijk zal een deel van mij toch altijd ook ontevreden zijn omdat mijn beperkingen meespelen. Maar zo blijft het verlangen om telkens weer beter te doen. Het verheugt mij dat ik door mijn geloof dat verlangen kan benoemen als de drijfkracht van de Geest. Zonder Haar ben ik niet volledig. Dankzij Haar ben ik mij bewust van mijn zesde zintuig (zie ‘Waar – waard – zwaard’). Daardoor ben ik ontvankelijk voor de poëtische dimensie van het bestaan. Laat de zachte bries maar waaien en laat mij haar ervaren niet enkel als genot, maar vooral als genade! Een woord waarvan we vervreemd zijn geraakt en dat door geen enkel woordenboek recht wordt gedaan. Genade wordt dan ook vooral als een gave van God aanzien, wellicht omdat een mens eigenlijk niet in staat is tot genade. Je kan geen genade verdienen, je krijgt ze niet voor bewezen diensten. Genade komt onverwacht en tegen beter weten in. Genade tilt je op, doet je verder zien dan waar je met je vijf zintuigen bij kan. Genade is een raam dat zich opent op een nieuwe horizon.

Zoals dat veld in het ochtendlicht heb ik vele plekken en momenten gekend die me bewust maakten van Gods genade, van zijn heelmakende aanwezigheid. Dat is mijn ware rijkdom. Wellicht zou ik nog rijker zijn indien ik niet gehecht zou zijn aan bepaalde aardse goederen. Ik ben geen Franciscus, ik meen een zekere vorm van welstand nodig te hebben om te kunnen functioneren. Ik zie genoeg armoede om me heen die me leert dat die mensen al hun energie moeten steken in het overleven. Ik wil nog energie hebben om in creatieve zaken te investeren. Natuurlijk maak ik mezelf wijs dat ik meer nodig heb dan het strikte minimum. Zoals gezegd huurde ik vroeger, toen ik nog op vakantie ging, een woning en ging ik niet kamperen! Dat illustreert mooi het niveau van comfort dat ik meen nodig te hebben. Ik ben geen naakte mens, lichamelijk niet en mentaal niet. Ik ben maar mens als ik aangekleed ben en dan heb ik het niet enkel over kleren. In de eerste paragraaf beweer ik zelfs dat ik vergroeid ben met het huis dat ik bewoon. 'Ik' ben dus meer dan mijn naakte zelf. Na drieënzestig jaar heb je dan ook heel wat vergaard, veel heeft zich aan je vastgezet: inzichten, herinneringen, vaardigheden, ziekten, gebreken, ... Want – nog eens – je bént niet, je wórdt. Je 'bouwt' een leven op, je vergaart dus en zo krijg je heel wat bijeen. Maar temidden van dat alles zijn er dus ook de korenvelden, de dingen die je overkomen, die je zomaar gegeven worden. Dat is mijn ware rijkdom, niet mijn comfortabel bestaan. Het is een kwestie van evenwicht vinden of eigenlijk van een zeker onevenwicht, vermits evenwicht tot een status quo zou kunnen leiden. Al moet je bij zo 'n korenveld natuurlijk wel kunnen stilstaan. Het is een vruchtbaar stilstaan, niet het soort stilstaan waartoe de coronacrisis ons dwingt. Het is ook een genaakbaar stilstaan, waarbij we aanspreekbaar zijn, waarin we ons kwetsbaar opstellen en de verwondering toelaten. Een mens vergaart immers ook vele weerstanden. Op dergelijke momenten moeten we onze weerstanden laten varen, de dop moet eraf om volgegoten te kunnen worden met genade.

Magie en mysterie

Derde uitzicht

Er zijn drie soorten of gradaties van magie. Je hebt de magie van de illusionist (eng. 'magician') die entertainment biedt. Je hebt de magie van de tovenaars of de wonderdoeners die vooral in onze verbeelding bestaat maar soms ook een transcendente werkelijkheid doet vermoeden. En je hebt de magie die geen mens kan bewerken, maar die ons onder bepaalde omstandigheden kan overkomen en beroeren. Van de eerste soort kan ik erg genieten, ik vind het heerlijk om niet te kunnen verklaren hoe hij het doet! Met de tweede soort moeten we voorzichtig omspringen. Harry Potter hoort thuis in de wereld van de verbeelding. Toch geloof ik dat een mens tot wonderlijke dingen

*Ik heb het altijd als mijn roeping
ervaren om de mensen de magie
in het geloof te verkondigen en
niet het geloof in de magie.*

in staat is, meer dan hij wil aannemen. De derde soort is mijn soort magie, de magie die ontstaat wanneer alle juiste snaren worden beroerd of alles precies op zijn plaats valt.

Mensen hebben op meerdere manieren behoefte aan magie. Het leven kan immers als erg oppervlakkig, rechtlijnig en eenduidig worden beleefd en dan wil een mens al eens graag het onmogelijke toch mogelijk zien worden. De nerds onder ons bevredigen zich dan met nieuwe technologie, maar de meesten onder ons zijn niet vies van een bovennatuurlijke manifestatie of twee. We willen zo graag dat er méér is tussen hemel en aarde, ook zonder godsdienstig te worden. De teloorgang van het christendom heeft in het Westen een leemte gecreëerd die men nu wil opvullen met allerlei alternatieve vormen van religie. De vorm van christendom die nog het meest hardnekkig blijkt is de fundamentalistische strekking die een meer magische Jezus verkondigt. Sommige mensen willen liever geloven dat Jezus echt op het water loopt dan dat zij de ware magie van de symbolische betekenis willen inzien. Zo is ook de echte magie van het scheppingsverhaal te vinden áchter de woorden en niet in de bewering dat alles zo tot ontstaan is gekomen. Ik heb het altijd als mijn roeping ervaren om de mensen de magie in het geloof te verkondigen en niet het geloof in de magie. Ik geef toe dat ik mij erger aan het misbruiken van de bijbel om het eigen gelijk te verkondigen. De bijbel is geen boek dat antwoorden biedt op al onze vragen. Integendeel, de bijbel stelt óns vragen! Dat is juist de magie van de bijbel, dat wij voor de antwoorden moeten zorgen. Niet vooraleer we de vragen goed begrepen hebben, want beter dan gauw met een antwoord te komen is het om de juiste vraag te stellen! (Voorgaande zin is zo geformuleerd opdat je hem twee keer zou lezen!)

Naast magie is er zoets als mysterie. Ook hierbij kunnen we een onderscheid maken tussen het mysterieuze en het eigenlijke mysterie. Mensen zoeken wel eens het mysterieuze in de godsdienst en in de liturgie. Beter zou het zijn indien ze het mysterie zochten. Zelf heb ik geen behoefte aan een grote wolk wierook die het zicht op het altaar ontnemt. Ook niet aan mooie gregoriaanse gezangen die de aandacht afleiden van het evangelie. Ik besef wel dat sommige mensen naar de kerk gaan omwille van een bepaalde sfeer. We moeten daar toch voorzichtig mee zijn. Ik herinner mij nog van vroeger dat mijn moeder

van de zondagsmis meedroeg dat het koor schoon gezongen had, maar ze wist helemaal niet meer wat er in de homilie werd verteld. Natuurlijk is de zondagsviering in eerste instantie een gemeenschapsgebeuren waarin men verneemt mede 'lichaam van Christus' te zijn en het besef erbij te horen is belangrijk op zich, maar toch is zo 'n viering meer dan iets dat je ondergaat. Je dient te participeren, zo dat je betrokken wordt op het Mysterie. Dat mysterie is in wezen Gods aanwezigheid. In het gebeuren, maar ook in onze verbondenheid wordt die voelbaar. Het gebeurt nochtans wel dat sommige aanwezigen erbij zijn vanuit een persoonlijke devotie of een individuele behoefte. Niet iedereen slaagt erin om deel te worden van het geheel. Trouwens nogal wat mensen brengen wel wat bagage mee naar de viering. De woorddienst kan helpen om daar toch los van te komen, als men daartoe bereid is. Wie niet ontvankelijk is voor het mysterie is ook niet gevoelig voor het transcendente of het numineuze. Ik ken genoeg mensen die wel menen gelovig te zijn, maar nooit verder komen dan het verstandelijk opslaan van geloofsinzichten, zonder ooit maar in de buurt van het Mysterie te komen. Dat belet sommigen niet om toch leidende functies in de kerk op te nemen!

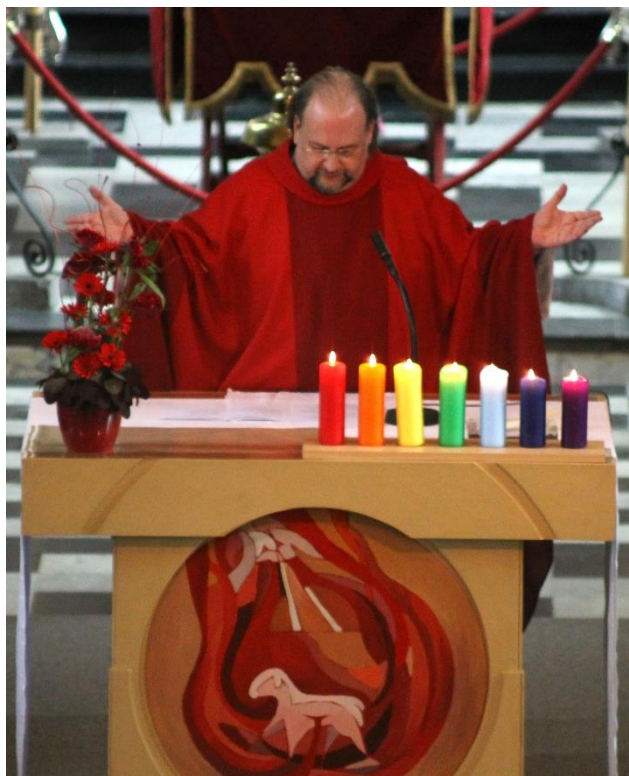
Zowel de magie als het mysterie kan je niet bereiken door studie of door oefening. Ze 'overkomen' je. Zoals de heilige Geest over Jezus neerdaalde als een duif (neerdaalt), zo kan je de magie maar ervaren als je jezelf kunt 'overgeven'. Je moet je laten meenemen naar de woestijn (Mc 1,12) en al je bedenkingen en behoeften en verworvenheden laten varen, althans in dat moment of beter op dat echelon van ervaring/waarneming. Natuurlijk hoef je niet weg te smijten wie en wat je geworden bent, maar die dingen mogen niet in de weg staan van wat je zomaar wordt gegeven. Vergelijk het met de voedseldriehoek: alles heeft zijn plaats. Welk dieet je volgt zal van je toestand afhangen. Toch is het geen kwestie van dingen doen, maar van een ingesteldheid, een openheid. Daarvan zou je kunnen zeggen dat die je eerder wordt gegeven dan dat je die kan bewerken. Het meest hinderlijke kan daarbij zijn dat je bent ingesteld op een lagere vorm van magie. Nogal wat mensen zoeken een magie in

het leven die blijft steken in het doorbreken van een oppervlakkigheid. Het kan een groeifase zijn, maar ik vrees dat de meesten niet verder komen. Integendeel, dergelijke magie leidt eerder af van de magie of het mysterie waarover ik het hier heb. Mijn advies aan hen is dan ook: zoek het niet, maar laat het je vinden! Wees bereikbaar en daar heb je zéker geen smartphone voor nodig! Het gaat om een bereikbaarheid die we in deze moderne tijden hebben afgeleerd. Zoals we ook in de Bergrede lezen over 'uw Vader die

in het verborgene ziet' (Mt 6,1-6.16-18): we moeten geen filmpje posten om opgemerkt te worden. Waar het werkelijk om gaat is niet waarneembaar.

Het is verontrustend hoeveel energie (jonge) mensen spenderen aan hun aanwezigheid op en participatie aan het internet. Doen zij dat niet dan is het voor hen alsof zij niet bestaan. Als zij hun dagelijkse leven niet spuien op het internet (ik gebruik met opzet dat werkwoord) en geen volgers hebben dan is hun leven waardeloos. Hun waardenbesef wordt getekend door populariteit. Wie of wat niet populair

is kan niet belangrijk zijn. Zij kiezen voor een zekere vluchtigheid. Liever zoveel mogelijk even aanraken dan ergens dieper op ingaan. Korte sensaties halen het van langer durende belevingen. Ik hoop dat er stilaan een tegenbeweging groeit vanuit het inzicht dat dit niet gezond is. Ik ben niet tégen het internet, maar enkel tegen een verkeerd gebruik ervan. In deze fase is de digitalisering nog volop aan het toenemen. Er zal een punt komen waarop men daarin te ver zal gaan en hebben we dan nog de weerbaarheid om een stap terug te zetten? Ik geloof niet dat er een digitale versie bestaat van een mystieke ervaring. Ik gebruik dat woord mystiek nu voor het eerst in dit artikel omdat het de stap verder is vanuit de ervaring van magie en mysterie. De mystiek veronderstelt bij uitstek een openheid op een overstijgende werkelijkheid. Dat is geen kwestie van 'touch screen' en dan 'wow'. Dat is een kwestie van de hemel zien openbreken (Mc 1,10) en je bewust worden van je zending. Strikt genomen is de mystieke ervaring niet weggelegd voor de meesten onder ons, al mag je er niet van tevoren vanuit gaan dat het jou niet gegeven wordt. Er is wellicht meer mystiek dan we kunnen benoemen ...

Eeuwigheid

Vierde uitzicht

Ooit schreef ik: “In de stilte wordt de eeuwigheid een moment”. Normaal gezien is de eeuwigheid niet te vatten, omdat wij nu eenmaal aan tijd en ruimte gebonden wezens zijn. De eeuwigheid blijft een theoretisch concept, dat vooral in religieuze taal gehanteerd wordt. Gelovigen spreken over de eeuwigheid als ze willen aangeven dat de dood niet het einde is. In het evangelie zegt Jezus tegen Marta: “Ik ben de verrijzenis en het leven. Wie in mij gelooft zal leven, ook al is hij gestorven en ieder die leeft in geloof aan mij zal in eeuwigheid niet sterven. Geloof jij dit?” (Joh 11,25v). De moderne mens zal dit niet zondermeer geloven, maar in confrontatie met de dood staat hij daarvoor toch meer open. Hoe dikwijls hoor je in een niet-christelijke uitvaart getuigenissen die suggereren dat men elkaar ooit zal weerzien? De verbondenheid die je met iemand bij leven ervaart, wordt bij diens overlijden nog intensiever, wat wellicht te maken heeft met de eerste fazen van het rouwproces, maar toch ook met het oer-religieus besef van verbondenheid over de dood heen. Al is de eeuwigheid een bovennatuurlijk tijdloos zijn, toch dringt zij mét het geloof binnen in ons aardse leven. Met name in de stilte wordt de eeuwigheid als het ware ervaarbaar. Ik bedoel dan vooral de innerlijke stilte, al kunnen uiterlijke stilte of sommige vormen van muziek daarbij behulpzaam zijn. Nogal wat mensen vluchten weg van de stilte omdat ze die onbehaaglijk vinden. Zij beseffen niet hoeveel deugd men kan beleven aan stilte en meditatie omdat die tot innerlijke rust leiden.

Zelf ben ik van nature erg stressgevoelig, maar mijn geloof (om het met een simpel woord te zeggen) zorgt voor evenwicht omdat ik daardoor de stilte en de innerlijke vrede opzoek. Mijn lichamelijke klachten blijven spijtig genoeg wel bestaan, al kunnen sommige mensen ook die met meditatie de baas.

Wat we niet de baas kunnen, al verbazen we ons over niets meer, dat is het gegeven dat de mens een tijdelijk wezen is en dus ooit zal sterven. Zelfs de hele mensheid zal ooit aan zijn eind komen. Met die tijdelijkheid is de mens niet bezig zolang alles redelijk goed gaat. In die omstandigheden is de mens ook niet met God bezig. Men is pas met God bezig als het erop lijkt dat Hij afwezig is en dat wordt Hem dan verweten. Ziekte en vooral dood zorgen dat we met het eeuwige bezig zijn en met het goddelijke. We proberen Hem gunstig te stemmen (naargelang je godsbeeld) of we zijn er boos op. Het is van alle tijden. De dood is het moment waarop een mens het tijdelijke voor het eeuwige omwisselt, zoals men dat zegt. En ook al geloven we in de verrijzenis, toch is de dood onomkeerbaar. Dat aardse leven van ons komt eens aan zijn eind en dat is voor de ene verschrikkelijk, voor een ander vervelend en voor een derde verlossend. Dood kan immers ook bevrijdend zijn, vraag dat maar aan mensen die voor euthanasie kiezen. Zelf heb ik de dood van mijn vader als bevrijdend ervaren toen die na dertien jaar Alzheimer op een paasmorgen stierf. Ik begrijp dat sommige mensen vragen hebben bij de zinvolheid van zo 'n lange lijdensweg en die willen verkorten om zo gezegd waardig uit het leven te stappen. De kerk heeft hier haar bedenkingen bij en spreekt er zelfs veroordelend over. Spijtig genoeg is dat een nare gewoonte

van dat kerkinstituut die Jezus' woorden vergeet waar hij in de Bergrede zegt om niet te (ver)oordelen (Mt 7,1-5). Ik pleit ter zake voor meer mildheid en een luisterend oor. Waarmee ik niet wil suggereren dat praktijken als euthanasie en abortus zonder beperkingen goed bevonden moeten worden. Ik ben er immers ook van overtuigd dat de samenleving te weinig aandacht heeft voor de alternatieven. We moeten er ons voor hoeden om zelf voor God te spelen, waardoor we het leven niet langer als een godsgeschenk zien maar als ons eigen bezit. Wij zijn immers niet enkel verantwoordelijk voor ons eigen leven, maar ook voor elkaar. Voor je 't weet kiezen we ervoor om alleen perfecte mensen te laten leven en is er geen plaats meer voor mensen met een handicap.

Het is natuurlijk verheugend om vast te stellen hoeveel mensen zich geroepen voelen om de lijdende en stervende mens bij te staan. Niet zelden zijn dat mensen die zelf van nabij met zwaar menselijk lijden werden geconfronteerd. Het overkomt ons natuurlijk allemaal wel, maar sommigen iets te veel om draagbaar te zijn. Dan hebben we professionele hulp nodig, maar ook de aandacht van vrijwilligers kan veel betekenen. Dat is zeker ook waar wanneer de dood geliefden treft. Wanneer ik bij een stervende wordt geroepen of wanneer ik met de naaste familie een

Echte verbondenheid, echte betrokkenheid op elkaar, echt religieus besef wordt gemakkelijk over het hoofd gezien.

uitvaartdienst voorbereid, dan merk ik dat het al dan niet geloven in een hiernamaals weinig verschil maakt. Men krijgt hoe dan ook met een eindpunt te maken. Er is wel een liedje dat zegt "elk einde is een nieuw begin", maar dat hoeft op zo'n moment niet noodzakelijk een troost te zijn. Het is trouwens heel subjectief wat als troostend ervaren wordt. Dat is ook het moeilijke aan een uitvaart: je weet dat de woorden die je gebruikt niet voor iedereen zinvol zijn. Daarom is een kerkelijke uitvaart inhoudelijk en vormelijk zo gevarieerd, opdat er toch iets van zou kunnen aanslaan. Ik ga graag voor in kerkelijke begrafenissen omdat je daarmee mensen helpt om zoiets ingrijpends als de dood een plaats te geven. Als er achteraf positieve feedback komt dan ben ik gelukkig dat mijn inspanningen niet voor niets zijn geweest. Dan hebben we dus toch even die eeuwigheid aangeraakt ...

Mijn vader stierf in 2001 en mijn moeder in 2013. Toen zij stierf besepte ik dat de rechtstreekse band met mijn wortels dan werd doorgesneden. Er is natuurlijk nog andere familie, maar toch kan ik nooit meer met vragen over vroeger naar ons moeder gaan. Op dat moment begon een nieuw hoofdstuk in mijn leven. Mijn zus en ik zijn nu wezen. Wat dat erger maakt is het gegeven dat zij noch ik kinderen hebben. Dat maakt dat we in zekere zin geen kant op kunnen, niet naar het verleden en niet naar de toekomst. Maar, zoals gezegd, er is nog meer familie, een stamboom vol. Mijn leven is niet enkel mijn leven, het is deel van een groter geheel, van meer leven. Daarom sta ik ook afkerig van de slogan 'baas in eigen buik'. Wat er met dat begin van leven in een baarmoeder gebeurt, kan niet enkel de beslissing zijn van de moeder, ook dat prille leven is deel van het grotere geheel. Toch zal ik nooit a priori abortus veroordelen, zoiets moet per persoon en situatie bekeken worden, want wat haalbaar of wenselijk is voor de ene is dat daarom niet voor de andere. We leven nu eenmaal in een tijd waarin het individu voorrang krijgt op de gemeenschap. Verbondenheid met anderen is precies enkel iets van de sociale media. Echte verbondenheid, echte betrokkenheid op elkaar, echt religieus besef wordt gemakkelijk over het hoofd gezien. Om maar te zeggen dat ik dat geïndividualiseerde bestaan niet enkel een positieve evolutie vind en ik stel vast dat mensen toch die verbondenheid en die gemeenschap zoeken.

Beloofsgemeenschap

Vijfde uitzicht

In een tijd waarin gemeenschap geen evidentie meer is en meer virtueel dan lijfelijk wordt beleefd, is de geloofsgemeenschap al helemaal een uitdaging. En al zeker de geloofsgemeenschap in een stedelijk kader. Zo stuurde ik onlangs een brief naar mijn collega's van het pastoraal team van onze pastorale eenheid H. Christoffel, die ik hier grotendeels wil citeren:

(...) We beseffen wel dat juist die gemeenschap de laatste jaren een uitdaging is geworden. Parochiegemeenschappen lijken uit te doven omdat er van onderuit te weinig aangroei is (jonge gezinnen) en de vernieuwde interesse in het religieuze bij jongeren heeft nog geen structurele vormen gekregen. We kunnen natuurlijk kerken sluiten en hopen dat mensen vlot aansluiten bij een andere vierende gemeenschap, maar we vrezen toch dat dit vooral trouwe kerk-gangers boos zal maken. Daarenboven is verschuiven niet hetzelfde als aangroeien. We zijn nu wel een pastorale eenheid maar van eenheid is nog niet veel sprake. Je kan die ook niet forceren. Je kan wél initiatieven nemen om ze te bevorderen, maar ook die kunnen niet van buitenaf komen, maar moeten van binnenuit gepromoot worden. In coronatijd kunnen we op dit gebied weinig doen, maar laten we dan wel de tijd nemen om tot bezinning te komen! Als straks alles weer 'normaal' wordt, waar staan we dan voor? Hoe is het dan gesteld met onze lokale kerk, onze geloofsgemeenschappen?

(...) Aan de basis overheerst het gevoel dat alles verdwijnt, dat er van de kerk niets zal overblijven. Nochtans zijn er nog altijd verschillende geloofskernen aan te duiden. (...) We hebben nieuwe initiatieven, nieuwe geloofskernen nodig, anders hebben we niks anders dan een uitbollende kerk. Onze opdracht is niet om de ene deur na de andere te slui-

ten, maar wel om nieuwe deuren te openen. Ik weet wel dat 'wij' (hoe we die dan ook definiëren) niet de enigen zijn die daartoe geroepen worden. We kunnen niet alles zelf doen, maar we kunnen wel dingen doen die anderen kunnen aantrekken. (...)

Dit is een tijd van bezinning en we moeten daar werk van maken. Bezinning is ook het evalueren van de 'zin' van ons bezigzijn als PE, als geloofsgemeenschap. (...) Nu we een PE zijn, moeten we niet beginnen met navelstaren, maar moeten we onze blik verruimen naar dé uitdagingen waarvoor we als 'kerk' staan in deze tijd. Wij zijn maar een deel van een groter geheel en dat geheel kan je dé kerk noemen. Ik denk daarbij dan vooral aan de definitie van Vaticanum II: 'volk van God onderweg', maar er is natuurlijk ook het instituut. Dat laatste maakt het ons niet altijd makkelijk en is ook een van de voornaamste oorzaken voor het imagoprobleem waarmee we nu zitten. Onze bisschop mag zich dan wel verzetten tegen een recente ongelukkige uitspraak van het instituut, maar er zijn nog heel wat andere knelpunten. Aan de basis hebben sommigen onder ons al jaren geleerd om daar creatief mee om te gaan, al zouden we natuurlijk liever willen dat het kwaad aan de wortels zou worden aangepakt. Hoe dan ook 'dé mensen' keren zich meer en meer van de kerk af, al zijn er ook traditionalistische kringen die zich liever afzonderen en doen alsof hun neus bloedt ...

En hier zitten wij dan tussen hamer en aambeel met de opdracht het ijzer te smeden terwijl het heet is. Hoe kunnen wij proberen om kerk te zijn mét het slechte imago dat de kerk heeft? Hoe kunnen wij voorkomen de generatie te worden die ervoor heeft gezorgd dat het christendom/katholicisme niet meer zal worden gepratikeerd in dit land? Hoe kunnen wij jonge mensen toch blijven inspireren vanuit het christelijk gedachtegoed? Hoe moeten wij onszelf organiseren opdat volgende generaties niet van nul moeten herbeginnen? Wat moeten wij opbouwen en wat

moeten wij afbreken? Hoe kunnen wij een netwerk uitzetten dat verschillende christelijk geïnspireerde groepen verbindt en een dragende basis wordt voor een kerk-ervaring? Dat netwerk dient het aftakelende parochieconcept te vervangen en de zgn. geloofskernen vormen daar een aanzet voor. Kernen, plekken en bakens van geloof hebben we nodig om iets van een geloofwaardige kerk te kunnen laten zien. Die centraliserende politiek van de bisdommen moet worden bijgestuurd en stichtingen e.d. moeten dit alles materieel en financieel mogelijk maken.

Een van de aspecten waarover we ons grondig moeten bezinnen is de geloofsgemeenschap, zowel zoals die nu is als de gemeenschap van morgen. Welke voorwaarden moeten er vervuld zijn opdat mensen morgen weer willen samenkomen? Dat moeten we dus op korte en lange termijn bekijken. Dit stelt ook vragen aan onze liturgie en onze verkondiging. Vragen die het instituut zelf liever niet stelt en daarom is het onze verantwoordelijkheid om dat hier in onze situatie wél te doen! Tegelijk moeten we ook los van de gemeenschap werken aan spiritualiteit. De mens stelt zich zinvragen, zit op een religieuze honger en zoekt spirituele antwoorden. Wij moeten natuurlijk niet denken dat wij die antwoorden bezitten, maar wij moeten wel de juiste vragen stellen. De bijbel stelt vragen, als we die tenminste willen lezen achter de woorden en niet zoals fundamentalisten blijven steken in wat er zwart op wit geschreven staat. Te veel mensen struikelen daarom over de woorden, zowel die van de bijbel als die van de kerk. Het is aan ons om hen zo te leren stappen dat ze de struikelstenen vermijden en het spoor durven gaan dat Jezus is voorgedaan. Dan zijn we op de goede weg. Wij willen graag verdergaan, vol van hoop, op ongebaande wegen, zoals in het liedje ... (...)

Tot daar mijn brief. Ik heb daarin ook een aantal concrete geloofskernen en mogelijke initiatieven genoemd die er kunnen toe bijdragen om vernieuwde geloofsgemeenschappen en netwerken te vormen. De inhoud van die gemeenschappen zal natuurlijk een geloofwaardige spiritualiteit moeten zijn. Ik vraag me af of dat nu juist drempelverlagend dan wel -verhogend werkt. Temeer omdat het niet om eender welke spiritualiteit gaat, maar wel om een christelijke. Het imagoprobleem is niet te onderschatten. Het is bijna lachwekkend – of toch eerder om te huilen – welke dwaze voorstellingen men zich maakt van het christelijk gedachtegoed, God, de bijbel, de kerk ... Hoe

Kernen, plekken en bakens van geloof hebben we nodig om iets van een geloofwaardige kerk te kunnen laten zien.

Het is bijna lachwekkend – of toch eerder om te huilen – welke dwaze voorstellingen men zich maakt van het christelijk gedachtegoed, God, de bijbel, de kerk.

doorprik je die dan? Hoe neem je het wantrouwen weg? Op mijn pastoraal terrein probeer ik dat, heel kleinschalig natuurlijk, te doen door mensen een positieve kerkervaring te geven. Met vereende krachten zouden we dat ook op iets grotere schaal kunnen doen. Bij mensen die kerkelijk actief zijn, stoot ik spijtig genoeg vaak op moeheid en de angst om creatief te denken. Het is natuurlijk vermoeiend om tegen de stroom in te moeten roeien, maar toch zitten we in die boot! Welke richting we uit moeten, kan natuurlijk wel eens onderwerp van discussie zijn, want we zijn niet eensgezind. De eenheid in de verscheidenheid is eerder een soort tolerantie, een naast elkaar bestaan. Het is nochtans nooit anders geweest dan dat de volgelingen van Jezus uit verschillende overtuigingen bestonden. Het kerkinstituut probeert dat dan de kop in te drukken, vroeger ook met dodelijk geweld, maar het is nu eenmaal vanzelfsprekend dat, hoe beter de bronnen worden bestudeerd, hoe meer verscheiden de inzichten worden. Dat wij nu veel beter inzicht hebben in de bijbel is logisch, dus moet de geloofsleer volgen, zou je denken. Maar zo simpel is het spijtig genoeg niet. Dat mag ons echter aan de basis niet beletten om verstandige keuzes te maken en creatief te zijn!

Mijn verworteling

Zesde uitzicht

Ik kom uit een kerkgaand katholiek gezin. We hadden het niet breed, we hebben niets te veel, maar ook niets te kort gehad. Mijn geloof werd vooral gevoed door de 'Zusters der christelijke scholen' en later door de 'Broeders van liefde' en in mindere mate door de priesters van de parochie. Thuis heb ik geen geloofsinhoud meegekregen, maar wel een christelijke moraal en de geborgenheid zonder dewelke geen geloof kan groeien. Vanaf mijn twaalfde jaar is dat geloof iets geworden dat mij bezighield en toen is ook mijn interesse voor de bijbel ontstaan. De godsdienstlessen in het middelbaar waren eerder contraproductief, met twee 'buizen' als gevolg. Misschien ben ik daardoor zo kritisch geworden en was geloven voor mij niet hetzelfde als 'iets voor waar aannemen'. Het evangelie was voor mij de waardemeter waaraan alle geloofskwesties moesten worden afgemeten. En eigenlijk is

dat nog steeds zo. Toch heb ik in mijn puberteit nooit in die mate gerebelleerd tegen God en kerk dat ik van mijn geloof ben afgestapt. Integendeel, in die tijd is mijn geloof sterker, concreter en persoonlijker geworden en als adolescent had ik zelfs de behoefte om een duidelijk zichtbaar kruisje aan een kettinkje om mijn hals te dragen. Daarmee heb ik het mezelf niet gemakkelijk gemaakt en was ik vaak het mikpunt van spot. Maar ik verzwakte niet, integendeel. Zoals Paulus schrijft in Efeziërs 6: “Trek de wapenrusting van God aan (...)” (v11), zo was mijn geloof – naast mijn humor – mijn verdediging tegen uitingen van vijandigheid. Alhoewel ik van nature een ‘stresskicken’ ben en traumagevoelig, geeft mijn vertrouwen in Gods aanwezigheid mij een innerlijke rust, die ik in stand houd door mijn doorlopend gebed.

Door veel domme dingen over het gebed te lezen, maar ook veel verstandige (zoals de boekjes van Henri Nouwen) ben ik destijds tot de vaststelling gekomen dat ik in feite continu bid. De hemel is a.h.w. altijd online. Daarom zei ik ook tegen mijn begeleiders in mijn seminarietijd, telkens als ze me vroegen of ik biddend in het leven stond, dat ik veeleer ‘levend in het gebed stond’. Voor mij is bidden geen tijdgebonden activiteit, maar een manier van zijn. Doorheen de jaren is dat biddend zijn wel steeds intenser geworden en een uitgesproken voedingsbron voor wat ik zeg en

De gelovige mens is een biddende mens. Laat geen gelovige mens zich iets anders voorstellen!

schrijf en zeker ook voor mijn liturgie-voorbereidend werk. Liturgie is ook een vorm van gebed, maar dan bedoeld voor een gemeenschap (“waar twee of drie in mijn naam samen zijn” – Mt 18,20). Samen zijn in gebed is wel een heel andere werkelijkheid dan het persoonlijk bidden. Wanneer mensen samen komen zijn er afspraken nodig, conventies en natuurlijk ook woorden. Dat zijn beperkingen die je bij het persoonlijk gebed niet hebt. Je kan natuurlijk in je eentje mét woorden bidden, maar noodzakelijk zijn ze niet. Je kan natuurlijk ook samen afspreken om geen gesproken woorden te gebruiken, al heb je dan eerder een meditatieve samenkomst. Het mooie van de liturgie is echter juist dat je een variëteit aan uitdrukkingen kunt gebruiken, wat je dan ook beter kan doen volgens de mogelijkheden daar en dan. In deze tijd staan we wel voor de uitdaging om daarvoor de juiste keuzes te maken die voor mensen betekenisvol zijn. Nog te vaak geeft de liturgie de indruk te verwijzen naar voorbije tijden en daardoor voelen mensen er zich niet door aangesproken. Ik pleit dan ook al jaren voor liturgische vernieuwing. Uiteraard zal veel van het oude gerevaloriseerd kunnen worden want het is niet de bedoeling om de liturgie als zodanig door iets geheel nieuws te vervangen. In elk geval zijn zowel het persoonlijk gebed als de liturgie onmisbaar voor een geloofwaardige geloofsbeleving. De gelovige mens is een biddende mens. Laat geen gelovige mens zich iets anders voorstellen!

Ik ben zeer dankbaar dat ik priester heb mogen worden omdat dit beroep – eigenlijk een manier van leven – het meest recht doet aan mijn geloof en mijn zending als mens. Althans als het evenwaardig gecombineerd wordt met het kunstenaarschap, want het

een zonder het ander kan ik mij niet voorstellen. Beide zijn een passie, al klinkt dat woord meer aanvaardbaar voor het ene dan voor het andere! Ik ben op een passionele wijze met het leven en met geloof bezig en dat drukt zich niet het minst uit in schoonheid. Maar, zoals u weet van mijn Koning-Visser-spiritualiteit, is dat een van de zes wezenlijke idealen die ik onderscheid, samen met waarheid, goedheid, vrijheid, wijsheid en aanwezigheid. Eigenlijk zijn dat zes criteria die je moet hanteren als je de Liefde recht wilt doen. Uiteraard zijn die criteria slechts rationele begrippen die je achteraf kunt gebruiken en niet in de beleving van de Liefde zelf. Dat geldt voor elke spiritualiteit. Moest spiritualiteit slechts een systeem of een methode zijn dan zou er van de Liefde weinig terecht komen. Nee, de Liefde is het punt waar God en het Leven elkaar raken. Door die liefde is de mens tot veel in staat. Onder meer door je spiritualiteit kan je aan je passies een welgekozen richting geven. Ik ben natuurlijk gehecht geraakt aan mijn spiritualiteit en wel in die mate dat ik ze wil delen met anderen. Maar het zal nodig zijn om ze verder uit te leggen en daar zal ik dan ook werk van maken. Het is in zekere zin jammer dat er zoveel uit te leggen valt over het geloof (in God). Uiteindelijk valt het niet uit te leggen en toch zijn we het ondertussen aan onszelf verplicht. Het gevaar is wel dat daarbij de wezenskern niet eens in het zicht komt. Ik bekeek onlangs een documentaire over het Lam Gods van Van Eyck en al die experts boden tegen elkaar op met hun eigen uitleg, maar over de essentie hebben ze het niet gehad. Nu ja, dat kunstwerk is natuurlijk iets om naar te kijken, niet iets dat verklaard moet worden ...

Ondertussen is er iets wonderlijks gebeurd in mijn tuin. Twee robuuste kerels van de stedelijke groendienst hebben achteraan, in het 'wilde' gedeelte van de

De Liefde is het punt waar God en het Leven elkaar raken.

tuin, tussen de oever van de Grote Schijn en de droog liggende vijver, een kronkelpad aangelegd. Voordien was het ondoenbaar om daar doorheen te wandelen, maar nu kan je daar met het grootste gemak een miniboswandeling maken. Ik heb altijd graag gewandeld, maar de laatste jaren heb ik het daar fysiek moeilijker mee. Nu ik zomaar, ongevraagd, een wandeltraject in eigen tuin krijg aangeboden, zal ik daar toch maar beter gebruik van maken. Een kleine pelgrimstocht in de tuin, waarbij mijn gedachten kunnen uitgaan naar de romantische tuin van mijn grootvader weleer of zelfs naar de tuin van Eden, waarnaar elke tuin tusslotte een verwijzing is. In de tuin voelen we ons geborgen in de natuur, waarin niets bedreigends is, waarmee de mens het ideaal van de schepping nabootst. De tuin is dan ook een mooie metafoor voor onze relatie met God. Waar we niet in staat zijn om de wereld te veranderen, zijn we wel in staat om een tuin aan te leggen die een beeld is van hoe we ons voorstellen dat God de wereld wil. Wel degelijk hoe wij het ons voorstellen, de ene tuin is dan ook de andere niet. Dat een tuin voor mij zo veelbetekenend is komt wellicht door die hogergenoemde tuin van mijn grootvader waarin ik als kind fijne uren heb beleefd. Het was dan ook een fantasievolle en zinnenprikkelende tuin die je zelden tegenkomt op die kleine schaal. Een tuin die het visioen opwekt, dat hebben we nodig. Een mooie tuin is als een visioen van de ideale wereld, de wereld volgens Gods droom. Het is natuurlijk aanmatigend om te spreken over Gods droom, alsof God droomt zoals wij dromen. Is het

niet eerder zo dat Gods wegen ondoorgrondelijk zijn? Dat zegt men zo om aan te geven dat wij ons niet moeten inbeelden dat wij kunnen doordringen in het wezen van God. Maar wij kunnen dus wel het visioen levend houden, want “waar het visioen ontbreekt verwildert het volk” (Spr 29,18) en dat visioen kunnen we visualiseren in een tuin. Mijn tuin is verre van hoe ik hem liefst zou willen, “want tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren,” zoals Willem Elsschot schreef. Maar zo is het leven en zo bestaan de mooiste tuinen vooral in onze verbeelding. Als we die verbeelding koppelen aan ons gevoel voor rechtvaardigheid dan komen we bij het visioen uit.

En zo loop ik rond in mijn tuin en kom ik op dat nieuwe tuinpad dat zich een weg baant doorheen het wilde mini-bos en dat je een zicht geeft op de rivier Grote Schijn, waar eenden, waterhoenen en wellicht ook ijsvogels thuis zijn en dan denk ik toch weer aan mijn favoriete psalm 1 over de boom die geplant staat aan stromend water en vele vruchten voortbrengt. Dan stel ik mij die wortels voor die ervoor zorgen dat de boom blijft staan en vruchten voortbrengt en dan denk ik aan mijn eigen wortels en aan dat woord dat ik dan gebruik, maar dat officieel nog niet bestaat, met name ‘verworteling’. Ge-worteld bestaat, maar verworteld is naar mijn aanvoelen toch iets anders. Een mens dient *vé*rworteld te zijn in het bestaan, in Gods aanwezigheid, in het visioen. Zonder die verworteling zijn wij doelloos rondzwervende pelgrims, die zich in ‘t beste geval wel eens afvragen wat ze hier lopen te doen. Als u ze tegenkomt, neem ze bij de hand en toon ze uw tuin.

Deurne, april 2021